

Підготовка учнів закладів загальної середньої освіти до НМТ-2023 з історії України: практичний аспект (методичні рекомендації)

Головне завдання сучасної української школи – створити умови для розвитку кожної особистості, здатної до навчання впродовж життя.

Метою Національного мультипредметного тесту (далі – НМТ) з історії України є виявлення рівня сформованості історичної компетентності випускника школи, визначення відповідності навчальних досягнень учня освітньому стандарту.

Підготовка до НМТ з історії України має здійснюватися відповідно до програми ЗНО з історії України (затверджена Міністерством освіти і науки України від 26.06.2018 № 696 «Програма зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з історії України, здобутих на основі повної загальної середньої освіти»), яка спрямована на перевірку сформованих в учнів знань та історичних умінь:

- визначати хронологічні межі соціально-економічних і політичних подій;
- встановлювати відповідність між явищами, процесами, подіями та періодами, епохами;
- локалізувати історико-географічні об'єкти та історичні факти на карті;
- називати історичні дати, хронологічні межі, періоди найважливіших подій і процесів, поняття, місця подій, обставини, учасників, результати подій, пам'ятки культури;
- описувати хід, зовнішні ознаки подій, пам'ятки культури різних епох;
- характеризувати події, явища та процеси минулого, діяльність видатних історичних постатей;
- встановлювати відповідність між одиночними фактами та типовими загальними явищами, групувати (класифікувати) факти за вказаною ознакою;
- розпізнавати найвидатніші культурні пам'ятки, розкривати їх значення в українській культурній спадщині;
- встановлювати причини та наслідки подій і явищ, оцінювати їх значення;
- працювати з історичними документами різного змісту, а саме: встановлювати відповідність між змістом фрагмента документа та певною епохою, аналізувати зміст фрагмента історичного документа та пояснювати основні ідеї, які він висвітлює [3].

Звертаємо увагу, що зміст завдань у сертифікаційній роботі НМТ з історії відповідає програмі зовнішнього незалежного оцінювання з історії України (затверджена Міністерством освіти і науки України від 26.06.2018 № 696 «Програма зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з історії України, здобутих на основі повної загальної середньої освіти»). За формою завдання НМТ з історії України можуть бути: з однією правильною відповіддю, на встановлення правильної хронологічної чи логічної послідовності, на встановлення відповідності, з вибором трьох правильних відповідей із семи запропонованих варіантів відповіді (з короткою відповіддю множинного вибору).

Учителю варто пам'ятати, що на виконання завдань з вибором однієї правильної відповіді треба відводити орієнтовно одну хвилину, а кількох правильних відповідей або встановлення відповіді – півтори хвилини. Важливо навчити учнів виконувати завдання не лише правильно, але й швидко, щоб максимально наблизити їх до умов, у яких здобувачі освіти працюватимуть під час Національного мультипредметного тесту. Відпрацьовуючи навички роботи з тестовими завданнями, варто враховувати, що запропоновані завдання мають бути різними за змістом і формою. Учителю необхідно пам'ятати, що запитання варто формулювати переважно у формі стверджувального речення, воно має бути максимально коротким, точним і однозначним, а варіанти відповідей доступними для розуміння учнями.

У сучасних умовах, коли основним завданням освіти є не лише отримання учнями певної суми знань, але й формування в них умінь, навичок, ціннісних орієнтирів, пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва набувають значення важливих візуальних історичних джерел, адже можуть «розповісти» учням не тільки про матеріальне та духовне життя людей, а й про свідомість, суспільні настрої, ідеологію країни.

Саме тому, звернення до пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва на уроках історії та під час підготовки до НМТ дає змогу створити інформаційну основу для розвитку загальнокультурного світогляду учнів, формування їхньої ціннісної сфери. Водночас, варто пам'ятати, що вивчення пам'яток культури на уроках історії має на меті не стільки ґрунтовні знання навколо конкретного твору, скільки глибоке «проникнення» у сутність історичних і культурних явищ. Робота з візуальними джерелами на уроках історії дає змогу учням «скласти» цілісне уявлення про етапи розвитку та взаємозв'язок основних видів образотворчого мистецтва та архітектури, їх напрями та стилі в різні історичні епохи.

На окрему увагу, також, заслуговують і завдання, що перевіряють уміння працювати з історичною та контурною картами. Так, наприклад, під час вивчення теми «Україна в Першій світовій війні» (10 клас) варто сформулювати вміння учнів розпізнавати на картосхемі військові події на території України в 1914-1917 рр., бойовий шлях Українських січових стрільців, Галицько-Буковинське генерал-губернаторство тощо [1, с. 35].

Окрім того, під час підготовки до НМТ з історії України, варто звернути увагу, на формування предметної (історичної) компетентності, а саме:

- хронологічної (встановлювати події за датами або дати за подіями; співвідносити події та дати (дати та події); події (або дати) зі століттям (або тисячоліттям), його початком (чи половиною) та кінцем; встановлювати тривалість події, віддаленість її від сьогодення тощо);
- просторової (знаходити, показувати й словесно описувати історичні факти (події, явища, процеси) та історико-географічні об'єкти на карті);
- аксіологічної (уміння висловлювати ставлення до подій і постатей);
- логічної (уміння визначати та застосовувати теоретичні поняття для аналізу історичних явищ, фактів, процесів тощо);
- інформаційної (уміння працювати з джерелами інформації; з'ясовувати достовірність змісту інформаційного джерела досліджуючи такі питання: походження джерела (хто автор, що стало чинником написання інформації чи є

джерела, аби її перевірити тощо). Так, наприклад, при роботі з рекламою на уроках історії важливо розвивати вміння учнів інтерпретувати зміст джерела, визначати їх надійність, критично аналізувати, порівнювати й оцінювати історичні джерела, виявляти інформацію та пояснювати її необ'єктивність, робити власні висновки на основі інформації джерел.

Під час підготовки до НМТ з історії України, варто приділяти увагу роботі з візуальними джерелами: малюнками, фотографіями, пропагандистськими плакатами різних епох. Рекомендуємо до використання на уроках історії, під час підготовки до НМТ, орієнтовний алгоритм роботи з плакатом і фотографією:

- назвати й датувати подію, якій присвячено плакат;
- визначити, на чиє політичне замовлення та для якої аудиторії він створений;
- проаналізувати зображені персонажі та іншу символіку плаката за такими запитаннями:
 - а) яка фігура (об'єкт) є на передньому плані, а яка (які) – на задньому?
 - б) які зображені фігури (об'єкти) є великими за розмірами, які, – навпаки, і чому?
 - в) які кольори використані і чому саме?
 - г) сформулювати зміст, який має донести плакат.

Робота з фотографією:

- Що (хто), на вашу думку, зображено (і) на фотографії?
- Хто ці люди? Чим вони займаються?
- Укажіть, коли був зроблений знімок (рік, період, подія).
- У яку пору року зроблений знімок?
- Це природна фотографія чи для неї спеціально позували перед камерою?
- Назвіть інші історичні джерела, які б могли допомогти перевірити достовірність ваших висновків щодо цієї фотографії.
- Що ви знаєте про події, відтворені на фото?
- Чи відповідає ця фотографія на запитання, на які б ви хотіли отримати відповідь?

Важливо пам'ятати, що ці джерела є не лише ілюстраціями до завдань у НМТ з історії України, а ще можуть бути самостійними джерелами, які надають необхідну інформацію для виконання тестового завдання.

Важливим етапом підготовки до НМТ з історії України є робота з писемними джерелами. Серед писемних джерел найвагоміша роль належить історичним документам. Робота з історичними документами на уроках історії сприятиме формуванню в учнів умінь аналізувати зміст джерела, виокремлювати історичні деталі з тексту документа (факти, події, явища), застосовувати та пояснювати поняття та терміни, уживані в джерелі; визначати роль історичних осіб в історії [2, с. 81].

Під час виконання завдань, щодо аналізу історичного джерела, рекомендуємо:

- уважно прочитати запитання до запропонованого тексту та варіанти відповідей до нього;

- з'ясувати, що потрібно ідентифікувати: саме джерело, описану в ньому подію (рік) тощо;
- знайти у тексті джерела ключові слова, які дадуть можливість упізнати предмет ідентифікації, проаналізуйте їх та узагальніть;
- обрати запропонований варіант відповіді.

Отже, здобувачам освіти, які складатимуть Національний мультипредметний тест з історії України, для самостійної підготовки рекомендуємо опрацювати інформацію про:

- тренувальні тести з історії України (<https://test.izno.com.ua/>);
- пам'ятки архітектури з історії України (<https://www.kosheliev.icu/trenazher-dlya-zapamyatovuvannya-pamyatok-arxitekturi/>);
- персоналії (<https://www.kosheliev.icu/personali%20%97-dlya-zapamyatovuvannya/>);
- тренажер для запам'ятовування творів мистецтва (<https://www.kosheliev.icu/trenazher-dlya-zapamyatovuvannya-pamyatok-mistectva/>);
- тренажер з тестування з історії України (<https://miyklas.com.ua/p/zno-z-istoriyi-ukrayini/trenazher-z-testuvannya/>);
- демонстраційний варіант НМТ-2022 (<https://testportal.gov.ua/blok-nmt-z-istoriyi-ukrayiny/>).

Список використаних джерел:

1. Власов В. Програмові вимоги ЗНО з картографічних умінь: змістовий та методичний аспекти / В. Власов // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання / науково-методичний журнал. – 2018. – вересень-жовтень (№ 5 (75)). – С. 2-38.

2. Островський В. Завдання з фрагментами писемних джерел з кількома умовами в текстах ЗНО з історії України / В. Островський // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання / науково-методичний журнал. – 2018. – вересень-жовтень (№ 5 (75)). – С. 71-96.

3. Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/>.

Методист навчально-методичного
відділу координації освітньої діяльності
та професійного розвитку Сумського ОШПО

О.В. Третякова